

תוכן עניינים

2.....	מבוא
4.....	מסכת שבת
4.....	יצאות השבת
4.....	אסור הוצאה והכנסה מדאורייתא ומדרבנן (או"ח שמו)
4.....	עקירת גופו כעקירת חפץ
4.....	הוציא ידו מלאה פרות לחוץ מתי מתר להחזירה (או"ח שמח)
5.....	עקירה מעל גבי מים
5.....	הזרק חפץ (או"ח שמו)
5.....	היה טעון חפץ והוציאו
5.....	המעביר דרך מקום פטור
6.....	ארבע רשויות לשבת (או"ח שמה)
6.....	דין חפצים ברשות הרבים
6.....	זרק דבילה ונדבקה בצדי חפץ שברשות הרבים
6.....	בית שאין תוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה (או"ח שמה)
6.....	דין חרי רשות היחיד וחרי רשות הרבים
7.....	חפץ ברשות היחיד וזרק עליו דבר ודין הזרק חפץ
7.....	הזרק כלי לרשות הרבים מתי מתחייב (או"ח שמה)
7.....	עמוד וגמא ברשות הרבים
8.....	חבילה של קנים שגורר לרשות הרבים
8.....	החלפה מרשות לרשות דרך מקום פטור
8.....	פעלות שאסור לעשות לפני מנחה (או"ח רלב)
9.....	אכילה לפני תפלת ערבית (או"ח רלה)
9.....	תפלה ואמירת שלום בבית המרחץ
10.....	תענית הלום ומתי יכול ללוות ולפרע תענית (או"ח תקסח)
10.....	מתי מחייב להפסיק לקריאת שמע
10.....	יצאה עם חפצים סמוך לחשכה (או"ח רנב)
11.....	המפלה בגדים לאור היר והריגת פנים בשבת (או"ח רעה; או"ח שטז)
11.....	שדוכים נחום אבלים ובקור חולים בשבת (או"ח רפז)
12.....	קריאה והשתמשות לאור היר (או"ח רעה)
12.....	אסור שנה עם נדה הוא בבגדו והיא בבגדה
12.....	פעלות שמתר להתחיל סמוך לחשכה אף על פי שנעשות בשבת (רנב; שיח)
14.....	נותנים מזונות לפני הכלב והנכרי בחצר (או"ח שכד-שכה)
14.....	השפרת כלים הנכרי לפני השבת (או"ח רמו)
15.....	שליחת אגרת ביד נכרי בשבת (או"ח רמז)
15.....	הפלגה בספינה לפני השבת (או"ח רמח)
15.....	בסר ומלילות שרסקן מבעוד יום אם מתר לגמר משתחשף (או"ח רנב)
16.....	צליית בשר בצל וביצה והקנת פת מבעוד יום כדי שיגמרו בשבת (או"ח רנד)
16.....	הקנת האש קדם הכנסת שבת (או"ח רנה)

מבוא

ספר קיצור פסקי הרא"ש, נכתב על ידי בן הרא"ש, וכשמו כן הוא, נועד לסכם בתמציתיות את ספר הפסקים של אביו הרא"ש. הספר נכתב ככל הנראה על ידי רבינו יעקב בעל הטורים, וכן מבואר בדברי הב"י והאחרונים¹. הספר מכונה בפי הבאים אחריו בשם "רמזים".

ספר פסקי של הרא"ש בנוי על גבי ספר הפסקים של הרי"ף, כאשר באופן שיטתי הוא מצטט את דבריו, דן בהם, מביא דעות נוספות, וחותר בכל סימן להכרעת ההלכה. מטבע הדברים, אין הרא"ש סוקר את שיטות שאר הראשונים, ובספר זה, ראיתי לנכון להוסיף בסוגריים איזכור של שאר שיטות הראשונים העיקריות בסוגיא, וכן לציין את פסיקת שו"ע, רמ"א, והגר"א. כמו"כ, בפעמים בודדות, הוספתי פיסקה שלימה בנידון שאינו מובא כלל בפסקי הרא"ש, לנחיצות הדיון.

רוב התוספות שלי, הינן בסוגריים (ובגופן קטן). וגם התוספות שאינן בסוגריים, מאופיינות על ידי גופן קטן יותר מגופן החיבור המקורי. בנוסף, הוספתי ציון דפי המסכת לאורך החיבור, וכותרות, עם מקבילתם בשו"ע.

בחיבור הנוכחי לא הובאו המקורות של שיטות הראשונים שהוספתי, אותם הבאתי בסדרת הספרים "נתיבי הלכה", אשר חלק ממנה זכיתי כבר להוציא, על כמה מסכתות בש"ס, ושם בנוסף לציון המקורות, הובאו כל (!) השיטות (לאורך כל המסכת, לפי סדר הדף), בתוספת דיונים נרחבים בדעות השונות, ובראיות לכל סיעה.

וכך, מפעם לפעם ישנה הפניה בהערות שבספר זה, להרחבה בסוגיא המקבילה ב"נתיבי הלכה". חלק מההפניות, הן על מסכתות שעדיין לא זכיתי להדפיס, ואשר נמצאות בשלבים סופיים של עריכה. גם ההסכמות המובאות כאן בראש הספר, ניתנו על ספרים אלו.

הספר הנוכחי כבר היה מוכן תחת ידי זה כמה שנים, וכעת זכיתי להוציאו לאור, לעילוי נשמתו הטהורה של אילן מנחם ז"ל בן מנחם.

1. באשר לייחוסו של החיבור בשלימותו לרבינו יעקב בעל הטורים, ראה מה שכתב ב"יד מלאכי" (ככלי ריב"ה - רבינו יעקב בעל הטורים - כלל כא), וכן בשו"ת חיים ביד (לר' חיים פלאג'י, סי' מה, ד"ה וזה ראיתי להרב הון יוסף).

נוסח החיבור

בדפוס וילנא נדפס החיבור 'קיצור פסקי הרא"ש' בסוף כל מסכת, אמנם בנוסח הנדפס ישנם שיבושים רבים, וכן שימוש מרובה בסוגריים מרובעים, המסרבלים את הקריאה. להכרעת הנוסח המדויק, נעזרתי במספר כת"י, הסמוכים מאוד לתקופת בעל הטורים (כמה עשרות שנים אחריו).

במסכת שבת ערכתי השוואה עם שני כתבי יד, כת"י וטיקן וכת"י אוקספורד בודלי, ודפוס ראשון, קושטא. במסכת עירובין ערכתי השוואה עם שני כתבי יד, כת"י ניו יורק, וכת"י ונציה, ודפוס ראשון, קושטא. כתב יד ניו יורק לא היה לפני בשלימותו, אלא רק עד פרק שישי.

הספר אינו מתיימר להיות הוצאה מדעית של "קיצור פסקי הרא"ש", שכן לא זו היתה מטרת החיבור. כמו כן, ישנם כתבי יד נוספים אותם לא בדקתי. לשם כך נדרשת עבודה יסודית וממצה.

יואב מאורי

יד-בנימין תשע"ט

מִסְכַּת שַׁבָּת

פָּרָק א

יְצִיאֹת הַשַּׁבָּת

אסור הוצאה והכנסה מדאורייתא ומדרבנן (או"ח שמו)

(ב' א') (א) העומד ברשות הרבים ופשט ידו לרשות היחיד (ועשה עקירה) ונטל חברו העומד ברשות היחיד מתוכה (ועשה הנחה), או שנתן חברו לתוכה (ועשה חברו עקירה מרשות היחיד) והוציא הוא (ועשה הנחה), שניהם פטורין. אבל אסור לעשות כן (וכן להפך).

אבל אם פשט ידו לרשות היחיד והניח לתוך ידו של חברו (שעשה הוא עקירה והנחה), או שנטל הוא מתוך יד חברו והוציא, העומד בחוץ חייב, והעומד בפנים פטור, ומתוך משום הוצאת שבת, אבל אסור משום שמכשיל חברו לעשות אסור. ואפלו העומד בחוץ נכרי ואפלו החפץ שלו (של הנכרי), אסור. שהרואה סבור שנתן לו על מנת להוציאו.

עקירת גופו בעקירת חפץ

(ג' א') (ב) הנה עומד ברשות היחיד ונתן חברו חפץ על גופו, או לתוך ידו, והלך לחוץ והוציאו, חייב. אבל אם (לא יצא בלו עם החפץ לרשות הרבים, אלא) הושיט ידו לבדה לרשות הרבים עם החפץ, פטור (ואם היתה ידו למטה משלשה, דעת הרמב"ם ובעל המאור שחייב, כאלו הניחה בארץ. ודעת רבנו חננאל והר"ן שפינין שגופו ברשות היחיד, ידו בתר גופו גריד, ולא חשיבא הנחה כל זמן שלא הניח החפץ בארץ²).

הוציא ידו מלאה פרות לחוץ מתי מתר להחזירה (או"ח שמח)

(ג' ב') (ג) הוציא ידו מלאה פרות לחוץ בשוגג, מתר לו להחזירה לאותה חצר. לחצר אחרת, אסור להחזירה. הוציאה מזיד, אפלו לאותה חצר אסור. והני מלי שהוציאה

מבעוד יום והניחה בחוץ עד הלילה. אבל הוציאה משחשכה, מתר להחזירה כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁלִיכֶם מִיָּדוֹ, וְיָבוֹא לְיָדֵי חַיִּיב חֲטָאת (פן דעת הרמב"ן ורא"ש. אבל מדברי רש"י נראה דאפלו הוציאה במזיד משחשכה נמי אסור להחזירה. והשו"ע סתם פְּרָטִי. ובשם ויש אומרים כתב הרמב"ן וסיעתו³).

וכן הדביק פת בתנור, בין בשוגג בין במזיד, התירו לו לרדותה.

עקירה מעל גבי מים

(ה' ב') (ד) מים על גבי מים, או אגוז בכלי והכלי צף על המים, והוציא האגוז או המים, חֵיב (צריך באור, דאגוז בכלי וכלי צף על גבי מים, הוא בעיני דלא אפשיטא. והרמב"ם פסק שאם היה כלי צף על גבי מים ופרות בתוך הכלי, ופשט ידו ולקח מן הפרות והוציא - פטור). אגוז על גבי מים או יין על גבי מים, והוציא האגוז או היין, פטור.

הזרק חפץ (או"ח שמו)

(ה' א') (ה) זרק זה חפץ וקבלו חברו במקומו, הזרק חֵיב. הלך לקראת החפץ וקבלו, שניהן פטורין (גם הזרק, דלא עבד הנחה). ואם לאחר שזרק הלך הוא לקראת החפץ וקבלו, פטור⁴ (וכן פסק הרמב"ם⁵).

היה טעון חפץ והוציאו

(ה' ב') (ו) היה טעון חפץ מבעוד יום, ונכנס ויוצא כל היום, אינו חֵיב, אלא אם כן עמד לפוש. וכן אם הגביה חפץ כְּדִי לפנותו מזוית לזוית, ונמלה אחר כך והוציאו, פטור.

המעביר דרך מקום פטור

(ו' א') (ז) המוציא או מכניס או מושיט או זורק מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור, חֵיב (פן פסקו הרא"ש והרמב"ם. וכן פסק השו"ע⁶. ומהרי"ף משמע שפטור במהלה, דקעומד דמי ומודה בזורק).

3. או"ח שמחא. וראה בה"ל (ד"ה ויש אומרים) שמבאר דברי השו"ע, ודן בהם.
4. בגמרא היא בעיא דלא איפשיטא, אם שני כוחות באדם אחד, כאדם אחד דמי וחיב, או כשני בני אדם דמי, ופטור, דהווי להו שניים שעשאוהו, דכיון שלא הניח החפץ לילך עד מקום הילוכו ולנוח, אלא רץ אחריו ועכבו, הויא ליה עקירה קמיתא בלא הנחה. על פי גמרא ורש"י. וראה להלן.
5. רמב"ם (הל' שבת יגטו), ונימקו: "שאין הנחה הגמורה אלא שינוח החפץ במקום שהיה לו לנוח בשעת עקירה".
6. או"ח שמוא.

(ח) ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית, ומקום פטור. אסור להכניס ולהוציא מזה לזה. אבל עומד אדם על האסקפה, שהוא מקום פטור והוא רשות רביעית, ומוציא מרשות היחיד ומכניס שם, ומוציא מרשות הרבים ומכניס שם.

(ז' א') (ט) פרמלית הוי כל דבר שאינו הלוח לרבים, כגון ים ובקעה ואצטונית ובין העמודים העומדים ברשות הרבים (כו דעת רא"ש ורשב"א. אמנם הרמב"ם פסק שבין העמודים, דריסת הרבים מצויה שם, ונדון כרשות הרבים. וכן פסק השו"ע⁷), ואצטבא שלפניהם, וקרן זוית הסמוכה לרשות הרבים. ומדרבנן אסור להוציא ולהכניס מהן לרשות הרבים ולרשות היחיד.

דין חפצים ברשות הרבים

(ז' א') (י) כל שהוא ברשות הרבים, ואינו גבה שלשה טפחים, כארעא סמיכתא דמי, אפלו היזמי והיגי וצואה. ואם הוא גבה שלשה ויש ברחבו ארבעה, הוי פרמלית. פחות מכן (שאינו ברחבו ארבעה טפחים), הוי מקום פטור. וכן הדין עד שיהא בגבהו עשרה (דהינו משלשה עד עשרה הוי פרמלית, או מקום פטור, תלוי ברחבו). ומכאן ואילך, אי הוא רחב ארבעה הוי רשות היחיד. אין בו ארבעה, הוי מקום פטור.

זרק דבלה ונדבקה בצדי חפץ שבכרשות הרבים

ואם זרק דבלה וטח בפניו (בצדי) דבר שאינו גבה שלשה, או גבה משלשה עד עשרה, חייב (כי הוא באויר רשות הרבים). ואם הוא גבה עשרה וזרק וטח בפניו, פטור.

בית שאין תוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה (או"ח שמה)

(ז' ב') (יא) בית שאין תוכו עשרה, וקריו משלימו לעשרה, תוכו פרמלית, ואין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. ועל גגו רשות היחיד. ואם חקק בו (בקרע הבית באמצעיתו) ארבעה על ארבעה, והשלים מקום החקק לעשרה, מתר לטלטל בכלו, אפלו אם יש משפת חקק ולפתל שלשה טפחים (כי נעשה כל הבית פלו חרי רשות היחיד).

דין חרי רשות היחיד וחרי רשות הרבים

(יב) חרי רשות היחיד, כרשות היחיד דמו. וחרי רשות הרבים, לאו כרשות הרבים

דמו. אלא אי אית בהו ארבעה על ארבעה וגביהי עשרה, הוי רשות היחיד. ואי אית בהו ארבעה על ארבעה ולא גביהי עשרה, הוי פרמלית. ואי לית בהו ארבעה על ארבעה, אף על גב דגביהי עשרה, הוי מקום פטור⁸.

חפץ ברשות היחיד וזרק עליו דבר ודין הזרק חפץ

(ו' ב') (ג) נעץ קנה ברשות היחיד, אפלו גבה מאה אמה, וזרק ונח על גביו, חב. שרשות היחיד עולה עד לרקיע.

הזרק כלי לרשות הרבים מתי מתחיל (או"ח שמה)

(ח' א') (ד) הזרק ארבע אמות ברשות הרבים כלי שגבהו עשרה טפחים ורחבו ארבעה על ארבעה, לא שנא כפאו על פיו, לא שנא היו שוליו למטה, פטור⁹. אבל אם אינו רחב ארבעה על ארבעה, חב. וכגון שנח פלו בתוך עשרה. אבל אם מקצתו למעלה מעשרה, אפלו קרומים של קנה מכונרת, פטור.

ואם הפלי עגל, לא הוי פטור עד שיהא רחב הפלי חמשה טפחים ושלשה חמשין, על חמשה טפחים ושלשה חמשין (והדפנות מצטרפות עם חלל הפונת לרחב ארבעה, כי היכי דמצטרפות השולים לגבה עשרה. רא"ש. וכן דעת רש"י ששעור זה כולל הדפנות. ולדעת רבנו חננאל והרי"ף, אין הדפנות מצטרפות לחלל, וצריך שיהא בחללה בלבד שעור זה).

עמוד וגמא ברשות הרבים

(טו) עמוד ברשות הרבים גבה מתשעה (טפחים) עד עשרה, הוי רשות הרבים (כן היא דעת הרא"ש. ודעת הרמב"ם שדוקא תשעה מצמצמים נחשב רשות הרבים. והשו"ע¹⁰ סתם כהרמב"ם. ובשם יש מי שאומר כתב פהרא"ש). ואם זרק ארבע אמות ונח על גביו, חב אפלו אינו רחב ארבעה, ובלבד שיהא נסר רחב ארבעה מנח עליו (כדעת הראב"ד. ודעת רש"י והרמב"ם שחב על עמוד שמכתפים עליו, גם פשאינו רחב ארבעה על ארבעה). אבל פחות מתשעה, לא. וגבה עשרה, אם הוא רחב ארבעה (על ארבעה), הוי רשות היחיד. ואם אינו רחב ארבעה הוי מקום פטור.

8. ודין חורי כרמלית, ראה קיצור פסקי רא"ש, עירובין (פרק כ"ד משתתפין, סעיף ח).

9. רש"י כתב: דהוי רשות לעצמה, ואנן ממשכן גמרינו, שהיו זורקין מחטיהו במלאכתו זה לזה, ולא היו זורקין רשויות. והרי"ף כתב: ולפיכך הזרק כוורת לרשות הרבים פטור, שכוין שגבוהה י' טפחים ורחבה ארבעה על ארבעה, חולקת רשות לעצמה והוה ליה כזורק מרשות היחיד לרשות היחיד שהוא פטור. וכעין זה כתבו תוספות.

10. או"ח שמה, י.

וגמא ברשות הרבים פחות משלשה הוי רשות הרבים. משלשה עד עשרה, אי רחב ארבעה, הוי פרמלית. ואי לא, הויא מקום פטור.

חבילה של קנים שגורר לרשות הרבים

(ח' ב') (טז) חבילה של קנים שהיא ארכה ואינו יכול לטלטלה, (ולא נטלה כלה מן הקרקע) אלא מגביה ראש האחד ומשליכה, וחוזר ומגביה ראש השני ומשליכה, עד שמעבירה ארבע אמות, או העבירה מרשות היחיד לרשות הרבים, פטור (שלא היתה עקירה⁴¹).

אבל אם תפס החבילה ומשכה עד שהוציאה כלה לרשות הרבים, או חוץ לארבע אמות, חייב. וכן המגלגל דבר עגל עד שגלגל חוץ לארבע אמות, או הוציאו לרשות הרבים, חייב. אבל דבר מרבע כמו תבה, פטור כמו חבילה.

החלפה מרשות לרשות דרך מקום פטור

(ט' א') (יז) עומד אדם על האסקפה שהיא מקום פטור, ונוטל מעני העומד בחוץ ונותן לו. וכן מבעל הבית העומד ברשות היחיד ונותן לו, ובלבד שלא יחליף לטל מזה ולתן לזה⁴². אסקפה משמשת שתי רשויות⁴³.

פעולות שאסור לעשות לפני מנחה (או"ח רלב)

(ט' ב') (יח) לא ישב אדם לפני הספר, ולא יכנס למרחץ, ולא לברסקי, ולא לאכל, ולא לדיו, סמוך למנחה גדולה, דהינו תחלת שעה שביעית, עד שיתפלל. ודוקא סעדה גדולה כגון סעדת מילה ונשואין ופדיון הבן, ובתספרת של בן אלעשה וברסקי גדולה, ובתחלת דין. אבל סעדה קטנה שאדם אוכל בביתו ובתספרת דין, וגמר דין, וברסקי קטן, מתר להתחיל סמוך למנחה גדולה.

ואם התחיל סמוך למנחה גדולה, כגון בסעדה משנוטל ידיו, בתספרת משהניח מעפרת של ספרין בין ברפיו, אם יש שהות ביום להתפלל אחר שיגמר סעדתו, אין צריך להפסיק אפלו לכשיגיע מנחה קטנה. ואם התחיל לאכל סמוך למנחה קטנה,

11. וביארו תוספות שהחידוש בזה, שאע"פ שדרך ההולכים בענין זה, שכן אינם קלים לנושאם, והוי כמו עומד לכתף דאמרינן (שבת ה' ב') דחייב, אפילו הכי פטור.

12. ראה ביתר הרחבה בקיצור פסקי רא"ש על עירובין (פרק ז' ס"א; פרק ח' ס"ח).

13. בזמן שהפתח פתוח, כלפנים. פתח נעול, כלחוץ. אמר רב יהודה אמר רב: הכא באיסקופת מבוי עסקינן (שהתירוה בקורה, רוחב טפח), וחציו מקורה (=תחת הקורה) וחציו אינו מקורה, וקירוי כלפי פנים (הקורה משמשת כתקרה לפתח, ומונחת בצד הפנימי של פתח המבוי), פתח פתוח, כלפנים. פתח נעול, כלחוץ. ר"ף. וראה רא"ש.

יפסיק כְּשֵׁיגִיעַ מְנַחָה קְטָנָה. זֶהוּ לְר"י וּלְרַבְנֵינוּ תַם¹⁴.

אָבֵל לְרַב אֶלְפֵס, אֶפְלוּ סְעָדָה קְטָנָה סְמוּךְ לְמְנַחָה גְדוֹלָה, אֲסוּר לְהִתְחִיל (וְדַעַה מִמַּצַּעַת לְרַז"ה וְהַגְהוֹת מְרַדְכִי, שֶׁהָאִסוּר רַק לְפָנֵי מְנַחָה קְטָנָה, וְאִז אֶפְלוּ סְעָדָה קְטָנָה אֲסוּרָה. וְלְפָנֵי מְנַחָה גְדוֹלָה, הֵכֵל מֵתָר. וְהַשּׁוֹרֵעַ פֶּסֶק כְּהַר"ף וְרַמְבַּ"ם. וְהַרְמַ"א בְּשֵׁם וְיֵשׁ חוֹלְקִים כְּתַב כְּר"י וְרַבְנֵינוּ תַם, וּבְשֵׁם וְיֵשׁ אוֹמְרִים כְּרַז"ה¹⁵).

(יט) מִצְוָה לְאָזֵר חֲלָצִיו וּלְהִתְקַשֵּׁט בְּמַלְבוּשָׁיו בְּשַׁעַת תְּפִלָּה.

וּמִי שֶׁאֵין תּוֹרָתוֹ אֲמֵנוֹתוֹ, צָרִיךְ לְהִנַּיֵחַ מִלְמַד כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל בְּשַׁעַת תְּפִלָּה.

אֲכִילָה לְפָנֵי תְּפִלַת עֲרֵבִית (או"ח רלה)

וּתְּפִלַת עֲרֵבִית הָאֲדָנָא נְהוּג עֲלֵמָא לְקַבְעָה חוּבָה. וְאֶפְלוּ שָׂרָא הַמֵּינָה (הַתִּיר חֲגוּרוֹ) מִטְּרַחֲנִין לֵה לְהִתְפַּלֵּל (כּו פֶּסֶק הַר"ף רַמְבַּ"ם וְרַא"ש. וְכָתְבוּ הַרְשֵׁב"א וְהַמְאִירִי, שְׂאֵם הַתְּחִיל לְאֹכֵל, לֹא מִטְּרַחֲנִין לֵה. וְכּו פֶּסֶק הַשּׁוֹרֵעַ¹⁶. וְתוֹסֵפוֹת כְּתָבוּ דְתְּפִלַת עֲרֵבִית רְשׁוּת, וְאֶפְלוּ שָׂרָא הַמֵּינָה, לֹא מִטְּרַחֲנִין לֵה).

(י"א) (כ) תְּחִלַת דִּין לְעֲנֵן הַפֶּסֶקָה, מִשְׁיִתְעַטְפוּ הַדֵּינִין. הֵינּוּ עֲטוּפִין, מִשְׁיִפְתָּחוּ בְּעַלֵי דֵינִין.

הַדֵּן דִּין אֲמַת לְאֲמָתוֹ, כְּאֵלוּ נַעֲשָׂה שְׁתֵּף לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרַאשִׁית. וְיוֹתֵר מִצְוָה הוּא לְדוֹן דִּין אֲמַת לְאֲמָתוֹ, אֶפְלוּ לְבַטֵּל תְּלַמּוּד תּוֹרָה. וְזִמְן לִישֵׁב בְּדִין, עַד שְׁעָה שְׁשִׁית.

תְּפִלָּה וְאֲמִירַת שְׁלוֹם בְּבֵית הַמְּרוֹחֶץ

(י"א) (כא) מֵתָר לְהִתְפַּלֵּל בְּמְרוֹחֶץ חֲדָשׁ שְׁעָדִין לֹא רָחֲצוּ בּוּ.

אָבֵל בְּמְרוֹחֶץ יָשׁוּן, בֵּית הַחִיצוֹן שְׁבָנֵי אֶדָם עוֹמְדִין שָׁם לְבוּשִׁים, יֵשׁ שָׁם קְרִיאַת שְׁמַע וּתְּפִלָּה וּשְׁאֵלַת שְׁלוֹם, וּמְנַיֵחַ תְּפִלִּין.

בֵּית הָאֲמָצְעִי שְׁעוֹמְדִין שָׁם עֲרָמִים וּלְבוּשִׁים, יֵשׁ שָׁם שְׁאֵלַת שְׁלוֹם, וְאֵין שָׁם קְרִיאַת

14. **וכתב על דעה זו הגר"א** (או"ח רלבב): **וכן עיקר**. עכ"ל. וכתבו עוד תוספות, ומיהו, סמוך למנחה קטנה אסור אפילו סעודה קטנה, ואם התחילו מפסיקין. וכתב הטור דאף לרבינו תם (היא דעת התוספות) שאוסר סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה, דוקא כשקובע עצמו לסעודה. אבל אם אוכל כביצה כדרך שאדם אוכל מעט בלא קבע, מותר, כמו אכילת פירות. ודעת ה"ר יהודה בשם ר"י שמוותר סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה (והרא"ש במסכת ברכות, כתב דעה זו בשם רבינו תם, דלא חיישין לאמשוכי כלל בסעודה קטנה, דבשל סופרים הלך אחר המיקל).

15. ובשם ויש אומרים בתרא כר"י (שהובא בהערה לעיל). ועיין עוד בשו"ע ורמ"א.

16. או"ח רלה, ב (כן מתבאר מדברי השו"ע, וכמו שמבאר והולך שם הרמ"א).

שָׁמַע וַתִּפְּלָה, וְאֵינוֹ חוֹלֵץ תִּפְּלִין, וְאֵינוֹ מְנִיחַ לְכַתְּחֻלָּה.

בֵּית פְּנִימִי, אֵין שָׁם שְׂאֵלֶת שְׁלוֹם וְלֹא קְרִיאַת שְׁמַע וַתִּפְּלָה וְחוֹלֵץ תִּפְּלִין, וְאֵין צָרִיךְ לומר שְׂאֵין מְנִיחוֹ. וְשָׂרִי לְמִימַר הַיְּמִנוּתָא בְּבֵית הַמְּרַחֵץ.

(י"ב) (כב) הַנּוֹתֵן מִתְּנָה לְחֻבְרוֹ בְּמֵאֵי דְעֵבִידָא לְאַגְלוּיִי, אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעֵנוּ. וּבְמֵאֵי דְלֹא עֵבִידָא לְאַגְלוּיִי, צָרִיךְ לְהוֹדִיעֵנוּ. וְהֵי מְלִי לְעֵשִׂיר. אֲבָל לְעֵנִי, מִתֵּן בְּסֵטֶר יִכְפֶּה אָף.

(כג) לְעוֹלָם אֵל יִשְׁנֶה אָדָם אֶת בְּנוֹ בֵּין הַבְּנִים.

אֲסוּר לְהַגְבִּייה גַּגוֹת הָעִיר בְּמָה שְׁמִשְׁתַּמְשִׁין עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִבֵּית הַכְּנָסֶת. אֲבָל בְּרִנּוּת וּמַגְדִּילִים שְׂאֵין מִשְׁתַּמְשִׁין עֲלֵיהֶן, מִתֵּר. וְאִם הִגַּג מְשַׁפֵּעַ שְׂאֵינוֹ רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ, יִשְׁעַר עַד מְקוֹם שְׂרָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, שְׁלֹא יִהְיֶה גְבוּהַ יוֹתֵר מִבֵּית הַכְּנָסֶת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִם הַגְּבִייה יוֹתֵר, שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהִשְׁפִּילוֹ.

תַּעֲנִית חֲלוֹם וּמֵתִי יְכוֹל לְלוֹת וּלְפָרַע תַּעֲנִית (או"ח תקסח)

(כד) יָפָה תַּעֲנִית לְחֲלוֹם כְּאִשׁ לְנִעֲרָת. וּבּוֹ בְּיוֹם, שְׂאֵין לוֹ לְלוֹת וּלְפָרַע, אֲפֹלוֹ אִם הוּא שְׁבֵת. אֲבָל תַּעֲנִית אַחֵר, אֲסוּר בְּשֵׁבֶת. וְאֲפֹלוֹ עַד חֲצֵי הַיּוֹם אֲסוּר לְהִתְעַנּוֹת בְּשֵׁבֶת.

(כה) נִדָּר לְהִתְעַנּוֹת יוֹם סֶתֶם וּקְבֵלוּ בְּמִנְחָה, לִוְהֵ אוֹתוֹ וּפּוֹרַע. לְפִיכָף אִם שָׁכַח וְאֲכַל מַעֲט, אֲבָד תַּעֲנִיתוֹ, אֲלֵא יְלוֹנוֹ וְיִפְרַעְנוּ. נִדָּר לְהִתְעַנּוֹת יוֹם זֶה, אֵין לִוְהֵ וּפּוֹרַע. לְפִיכָף אִם שָׁכַח וְאֲכַל מַעֲט, יִשְׁלִים תַּעֲנִיתוֹ (וְכֹן פֶּסֶק הַשּׁוֹ"ע¹⁷). וְכֵתֵב הַרְמ"א: וְיֵשׁ מַחְמִירִין דְּאֲפֹלוּ בְּנִדָּר לְהִתְעַנּוֹת יוֹם זֶה דְּחִיב לְהִשְׁלִים, מִכָּל מְקוֹם מַחְמִירִין לְהִתְעַנּוֹת יוֹם אַחֵר¹⁸).

מֵתִי מַחְיֵב לְהַפְסִיק לְקְרִיאַת שְׁמַע

(כו) מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה, אִם הִיא אֲמִנוּתוֹ, מִפְּסִיק לְקְרִיאַת שְׁמַע. אֲבָל לֹא לְתִפְּלָה (וּבַגְמָרָא מְבֹאֵר שֶׁלְעֵבוֹר שְׁנָה אֵין מִפְּסִיקִים גַּם לְקְרִיאַת שְׁמַע. וְהַרְמ"ב¹⁹ פֶּסֶקָה, וְכֵתֵב שֶׁהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר צְרָכֵי צְבוּרָה). וְאֵאָנֹן מִפְּסִיקֵנוּ בֵּין לְקְרִיאַת שְׁמַע, בֵּין לְתִפְּלָה.

יְצִיאָה עִם חֲפָצִים סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה (או"ח רנב)

(כז) לֹא יְצֵא הַחֲפֵצִים בְּמַחְטוֹ, וְלֹא הַלְבָּלָר בְּקִלְמוֹסוֹ, סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה (כֹּן דַּעַת הַרִ"ף וְרֵא"ש, שְׁבָכָל אֲפֹן לֹא יְצֵא בְּהֵם¹⁹). וְהַרְמ"ב¹⁹ פֶּסֶק שְׂאֵמֵן שֶׁהוּצֵא דְרָךְ אֲמִנוּתוֹ, פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר; וְרַק בְּיָדוֹ לֹא

17. או"ח תקסח, א.

18. ראה ביה"ל מה שכתב בשם מגן אברהם לבאר דברי הרמ"א.

19. אע"פ שאינו דרך הוצאה, ואיסורו דרבנן.

יצא החיט במחטו בערב שבת. אבל בבגדו יכול לצאת²⁰. וכן פסק השו"ע²¹). אבל מתר לצאת בתפילין ערב שבת עם חשכה לפי שממשמש בהן תמיד.

חיב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת עם חשכה.

המפלה בגדים לאור הנר והריגת כנים בשבת (או"ח רעה; או"ח שטז)

(י"ב א') (כח) אין פולין כלים לאור הנר. אפלו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו הדומין לבגדיו - אסור לאור הנר. ואין פולין ואין עושין אפיקטוזין ברשות הרבים. ואפלו בחל אסור מפני הכבוד.

(כט) הלוקה פנה מעל בשרו או מעל חלוקו בשבת, מתר להרגה. ופרעש אסור להרגה. ופרש הר"י, דכנה הוא השחר, ופרעש הוא הלבן. ורבינו תם פרש אפכא. ונהגו העם כרבינו תם. והמפלה את פליו, אסור להרג אפלו פנה, גזרה פנה אטו פרעש. אלא מוללה בידו. והני מלי במפלה פליו. אבל במפלה ראשו, מתר להרג פנה לרש"י.

שדוכים נחים אבלים ובקור חולים בשבת (או"ח רפז)

(י"ב ב') (ל) משדכין את התינוקות לארס בשבת. ועל התינוק ללמדו ספר ואמנות. ומנחמין אבלים ומבקרין חולים בשבת. ולא יאמר לו פדרך שאומר לו בחל. אלא אומר לו שבת היא מלזעק ורפואה קרובה לבוא²², ורחמי מרבין ושבתו בשלום (וכן כתב בטור. והרמב"ם סובר שאין אומרים ורחמי מרבין וכו'. והשו"ע²³ פסק כהטור. והרמ"א בשם ויש אומרים כתב כהרמב"ם. וכתב שכן נהגו).

וכשמבקרו בחל, צריך לערבו בתוך חולי ישראל. ויכול לומר בין בלשון קדש בין בלשון ארמי. ולא ישב לא על גבי מטה וספסל ולא על גבי מקום גבה ולא למעלה מראשותיו של חולה (דשכינה עמו), אלא מתעטף (מאימת שכינה פאדם היושב באמה ואין פונה לצדדים) ויושב לפניו.

20. הרמב"ם פוסק כר' מאיר שאומן שהוציא דרך אומנותו, פטור אבל אסור. וכרא, שאין גוזרים גזירה לגזירה באיסור הוצאה, ולכן רק בידו לא יצא החייט במחטו בערב שבת. אבל בבגדו יכול לצאת.

21. או"ח רנב.ו. וכתב על זה בביאור הגר"א: אבל לא נראה כן להלכה, אלא כר' יהודה; דר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה, וגם סתם מתני' כוותיה (שכתוב לא יצא החייט במחטו סתם, משמע אף בבגדו).

22. אביקור חולים קאי ובניחוחם אבלים יאמר לו שבת היא מלנחם, ונחמה קרובה לבוא. ויש מקילים דרשאי לומר המקום ינחמך. משנ"ב (בשם אחרונים. או"ח רפז).

23. או"ח רפז.

(לא) לא יקרא לאור הנהר, אפלו גבה הרבה. ודוקא אחד. אבל שנים קורין בענין אחד, ולא בשני ענינים. ובמדורה, אפלו עשרה קורין כאחד, אסור. ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להטות בחל, מתר.

בין שמש קבוע, בין שאינו קבוע, יכול לבדק כוסות וקערות לאור של נפט. ולאור של שמן - שמש שאינו קבוע, אסור. ושמש קבוע, הלכתא שמתר ואין מורין פו. זה הוא לרי"ה. ולרש"י, שמש קבוע אסור בשל שמן, ומתר בשל נפט. ושאינו קבוע - בשל נפט מתר, ושל שמן הלכה ואין מורין פו (ודעת הרמב"ם שמש שאינו קבוע אסור לו לבדק כוסות וקערות לאור הנהר, מפני שאינו מכירו, בין בנר של שמן, בין בנר של נפט שאורו רב. אבל שמש קבוע מתר לו לבדק לאור הנהר כוסות וקערות, מפני שאינו צריך עיון הרבה. ואם היה נר של שמן זית, אין מורין לו לבדק, ואף על פי שהוא מתר; גזרה, שמא יסתפק להוסיף. והשו"ע²⁴ פסק כהרמב"ם).

החזן רואה מהיכן התינוקות קורין, אבל הוא לא יקרא עמהן. אבל מסדר להם ראשי פרקים. ותינוקות של בית רבן יכולין לסדר אפלו כל הפרשה (הואיל ואימת רבם עליהם, לא יבאו להטות הנהר).

אסור שנה עם נדה הוא בבגדו והיא בבגדה

(י"ג א') (לב) אסור לישן עם אשתו נדה במטה אחת, אפלו כל אחד בבגדו. ומתר לאכל בשלחן אחד בשלחנות גדולים שלנו. וטוב לעשות הפרא.

פעלות שמתר להתחיל סמוך לחשכה אף על פי שנעשות בשבת (רנב; שיח)

(י"ז ב' - י"ח א') (לג) מתר להתחיל סמוך לחשכה לשרות דיו וסממנין וכרשינין, ולתת אונין של פשתן לתוף התנור, ולתת צמר ליורה שאינה על גבי אש וטוחה בטיט, ולפרש מצודות חיה ועופות, ולמכר לנכרי ולהטעינו, ולתן עורות לעבדן, ולתן כלים לכובס נכרי, אם קצץ עמו בדים ידועים, ולפתח מים לגנה, ולהניח מגמר תחת הכלים, ולהניח גפרית תחת הכלים, ולהניח קילור עבה על גבי העין מערב שבת, וקילור רכה וצלולה אפלו בשבת מתר להניח על גב העין, וכן לתן שערים בגיגית לשרות סמוך לחשכה, וכן להדליק הנהר, וכן כל כיוצא בזה, מתר לעשות סמוך לחשכה, אף על פי שנעשה המלאכה בשבת.

אבל לתת חטים בתוף רחים אסור, אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום (כן דעת רבנו חננאל,

רא"ש ועוד. אמנם הרמב"ם לא הזכיר כלל אסור של טחינה ברחים, ומשמע דסביא לה דשרי²⁵. וכן דעת רבנו תם. והשו"ע פסק כרבנו תם והרמב"ם. והרמ"א בשם ויש אוקרים כתב כרבנו חננאל וסיעתו²⁶.

(י"ח ב') (לד) לא תמלא אשה קדרה עססיות ותרמוסין, ותניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה. ואם עשתה כן, למוצאי שבת אסורים בכדי שייעשו. וכן לא ימלא נחתום חבית של מים ויניח לתוך התנור ערב שבת עם חשכה (והאסור באלו, גזרה שמה וחתה בגחלים). ואם עשה כן, למוצאי שבת אסורים בכדי שייעשו.

והמגיס אפלו בקדרה עקורה מן האש בעודה רותחת²⁷, חייב משום מבשל (כן דעת רא"ש, ר"ן ועוד. ודעת הריטב"א, שבתבשיל אין בו משום בשול דאורייתא, אלא כשהוא על גבי האש²⁸, וקדם שיגיע למאכל בן דרוסאי. והשו"ע פסק כדעה ראשונה²⁹).

דין מגיס - האם רק בהגסה ראשונה: דעת הרמב"ן ורשב"א שרק בהגסה ראשונה הוא דאכא משום מבשל לגבי קדרה, מפני שמערב הכל, ואכא משום קרובי בשולא. אבל בשאר הגסות לא. ושאר ראשונים לא חלקו בין הגסה ראשונה לשאר הגסות.

הגסה בתבשיל מבשל: לפי הרמב"ן, רשב"א, רא"ש ור"ן, הסוברים שאחר שהתבשל כמאכל בן דרוסאי, שוב אין בו משום בשול, כל שכן שאין בו משום הגסה, אפלו לכתחלה. ולהרי"ף ורמב"ם הסוברים שבלא נתבשל כל צרכו יש בו משום בשול, גם מגיס חייב עד שיתבשל כל צרכו³⁰. וכן פסק השו"ע³¹. אבל צמר ליונה, אף על פי שקלט העין, אסור להגיס בו (משום צובע³²).

25. ומשום הכי שתק, דמהי תיתי לן לאסור, כיוון שאין אדם מוזהר על שביתת כליו. ב"י או"ח רנב.
26. או"ח רנב. וכתב הרמ"א: והכי נהוג (לאסור) לכתחילה, מיהו במקום פסידא יש להקל (כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד). ומותר להעמיד כלי משקולת שקורין זיגע"ר מערב שבת, אע"פ שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול (טור, ועיין לקמן סימן של"ח). עכ"ל.
27. כן מובא גם ברא"ש (בביאור דברי רש"י). ויש להעיר שבכ"ן ובכ"ו ליתא למילים "בעודה רותחת". וצ"ב.
28. וכן משמע מדברי הרמב"ם (הל' שבת ג"א) שכתב: אסור להכניס מגרפה לקדרה והיא על האש להוציא ממנה בשבת. מפני שמגיס בה, וזה מצרכי הבשול הוא, ונמצא כמבשל בשבת. והכסף משנה ביאר שמה שכתב הרמב"ם והיא על האש, לאו דוקא, אלא כל שהעבירה מרותחת מעל האור היא על האש קרי לה. וכן דעת הטור ורבינו ירוחם. אמנם הלחם משנה ביאר שכדי להתחייב בבשול, בעינין שיהיה על גבי האש (וכדברי הריטב"א).
29. או"ח רנב; או"ח שיח"ח.
30. ובביה"ל (שיח"ח, ד"ה שנמצא) האריך להוכיח שאף שפוסקים כמותם לעניין בישול ממש, מכל מקום לעניין הגסה, אין לאסור התבשיל בדיעבד, כשהגיס בו, אף כשלא נתבשל כל צרכו.
31. או"ח שיח"ח.
32. שכן הוא מלאכת הצביעה להגיס תמיד כדי שלא יתחרך, וגם על ידי הגסה נקלט הצבע בצמר יותר. והרמ"א (או"ח שיח"ח) כתב שלכתחילה יש לזוהר אף בקדירה בכל עניין. אלא יתפוך הקדירה לקערה ולא יוציא בכף. אבל כתב המש"ב (ס"ק קיז) בשם האחרונים דלא נהיגין להחמיר בזה. והרוצה להחמיר, יחמיר בהגסה ממש, אבל להוציא בכף, אין להחמיר כלל, בנתבשלה כל צרכה ואינה על האש.

לה) קִדְרָה חִיָּה לְגַמְרִי, אוּ מְבֻשָּׁלֶת אֶפְלוּ כְּמֵאֶכֶל בֶּן דְּרוֹסָא (בְּלַבַּד), מִתֵּר לְהִשְׁהוּתָהּ
עַל גְּבֵי כִּיָּה אֶפְלוּ אֵינָה גְרוּפָה וּקְטוּמָה. פְּחוּת מִמֵּאֶכֶל בֶּן דְּרוֹסָא, אֲסוּר (כֵּן דַּעַת רַב
הַאִי גֵאוּן, רַבְנֵי חֲנַנְאֵל, הַרְאִ"שׁ וְעוּד. וְדַעַת הַרְי"ף, הַרְמַב"ם וְעוּד, שֶׁרַק אִם הִתְבַּשַּׁל כָּל צָרְפוֹ, וּמִצְטַמֵּק וְרַע
לוֹ נֶחֱשֵׁב בְּשִׁיל. וּבִפְחוּת מִזֶּה אֲסוּר. וְהַשׁו"ע³³ סֵתֵם כְּהַרְי"ף וְסִיעֵתוֹ. וּבִשְׁם וְיֵשׁ אוּמְרִים כֶּתֵב **כָּרַב הַאִי גֵאוּן**
וְסִיעֵתוֹ. וְהַרְמ"א כֶּתֵב שֶׁנֶּהְגוּ לְהַקְלֵל כְּסִבְרָא אַחֲרוּנָה). וְאִם נִתֵּן בָּהּ חֲתִיכָה אַחַת חִיָּה, מִתֵּר.

הַאִי דְשִׁרְיָן בְּבִשְׂרַח חִי, דְּוָקָא בְּקִדְרָה שְׂאֶצֶל הָאִשׁ. אֲבָל בְּבִשְׂרַח צְלִי אֶצֶל הָאִשׁ, אֶפְלוּ
חִי אֲסוּר, חִי שִׁינְן שְׂמָא יַחְתָּה (וַיִּמְיֵהוּ בְּצִלִּי, גַּם אִם הִתְבַּשַּׁל רַק כְּמֵאֶכֶל בֶּן דְּרוֹסָא, מִתֵּר, גַּם
לְרִי"ף וְסִיעֵתוֹ, הַסּוֹבְרִים בְּקִדְרָה דְּבַעֲיָנוּ שִׁיתְבַּשַּׁל כָּל צָרְפוֹ).

וְאִם הוּא בְּתַנּוּר טוּחַ בְּטִיט, אֶפְלוּ בִּשְׂרַח עַז שְׂאִין הָרוּחַ קֶשֶׁה לוֹ, מִתֵּר. וְלֹא חִי שִׁינְן
שְׂמָא יַפְתַּח הַתַּנּוּר. וְשֶׁל גְּדִי שֶׁהָרוּחַ קֶשֶׁה לוֹ, אֶפְלוּ אִין הַתַּנּוּר טוּחַ בְּטִיט, מִתֵּר.
וּכְגוֹן שֶׁהוּא מְנַתַּח לְנִתְחִים. אֲבָל עַז, שְׂאִין הָרוּחַ קֶשֶׁה לוֹ וְכֵן גְּדִי שְׁלָם, וְאִין הַתַּנּוּר
טוּחַ בְּטִיט, אֲסוּר (כֵּן פִּסְקוֹ רִי"ף, רַמְב"ם וְרֵא"שׁ. דְּבַעֲיָנוּ חֲדָא לְטִיבּוּתָא. וְדַעַת רַב הַאִי גֵאוּן, רַבְנֵי
חֲנַנְאֵל וְעוּד, שֶׁמִּתֵּר תְּמִיד לְהִשְׁהוּת צְלִי בְּתַנּוּר בְּעָרֵב שֶׁבֵּת, אֶפְלוּ עַז וְאִין הַתַּנּוּר טוּחַ בְּטִיט. וְרַק
בְּבִשְׂרַח אֲגוּמְרִי אֲסוּר. וְהַשׁו"ע³⁴ פִּסֵּק כְּהַרְי"ף וְסִיעֵתוֹ).

נוֹתְנִים מְזוֹנוֹת לִפְנֵי הַכֶּלֶב וְהַנֶּכְרִי בְּחֶצֶר (או"ח שַׁכַּד-שַׁכָּה)

(י"ט א') (לו) נוֹתְנִין מְזוֹנוֹת לִפְנֵי הַכֶּלֶב³⁵ וְלַנֶּכְרִי³⁶ בְּחֶצֶר. נִטְלוּהוּ וַיִּצְאוּ, אִין נִזְקָקִין לָהֶם.

הַשְּׂכָרֶת כָּלִים לְנֶכְרִי לִפְנֵי הַשֶּׁבֶת (או"ח רֵמוֹ)

לֹא יִשְׁפִּיר אָדָם כָּלִיו לְנֶכְרִי עָרֵב שֶׁבֵּת אֶפְלוּ בְּהַבְלָעָה לְחֻדָּשׁ. וּבְרַב־עֵי וּבְחַמִּישֵׁי,
מִתֵּר בְּהַבְלָעָה. אֲבָל בְּשִׁכִּיר יוֹם, אֶפְלוּ בְּרַב־עֵי וּבְחַמִּישֵׁי נְמִי אֲסוּר. וְהַרְבַּ רַבְנֵי יוֹנָה
פִּרְשׁ דְּכָלִים שְׁעוֹשִׂין בָּהֶם מְלֶאכֶה, כְּגוֹן מַחְרָשׁוֹת וְכִיּוּצָא בְּהוֹן, אֶפְלוּ בְּהַבְלָעָה אֲסוּר
בְּעָרֵב שֶׁבֵּת, וּמִתֵּר בְּרַב־עֵי וּבְחַמִּישֵׁי. וְכָלִים שְׂאִין עוֹשִׂין בְּהוֹן מְלֶאכֶה, מִתֵּר בְּהַבְלָעָה
אֶפְלוּ מִעָרֵב שֶׁבֵּת (וְכֵן דַּעַת רַב הַרְאִשׁוֹנִים. וְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם מַתִּירִים לְהַשְׁכִּיר אֶפְלוּ בְּעָרֵב שֶׁבֵּת.

33. או"ח רנ"ג.

34. או"ח רנד"א.

35. ואפילו כלב שאינו מגדלו בביתו מותר, דמצוה קצת גם כן ליתן לו מזונות, כמו שאמרו חז"ל שחם הקבה עליו לפי שמזונותיו מועטים ומשהה אכילתו במעיו שלא יתעכל שלושה ימים. ולפני כלב רע אסור, כמו לפני חזיר. משנ"ב (שכד"א, ס"ק לא).

36. אף שאסור לטרוח בשביל מי שאין מזונותיו עליו, בזה, כיון שמפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל משום דרכי שלום, חשיב קצת מזונותיו עליו לעניין איסור טרוח שבות דרבנן. תוספות.

והשו"ע³⁷ סתם כהרי"ף והרמב"ם. ובשם ויש אומרים כתב כרבנו יונה. והרמ"א הכריע כרבנו יונה).

שליחת אגרות ביד נכרי בשבת (או"ח רמז)

(לז) לשלח אגרות ביד נכרי בשבת, אם קצץ לו דמים, מתר אפלו סמוך לחשכה. ואם לא קצץ, אם ישנו בעיר אותו שהוא שולח אליו, או אחר שמקבל הכתב בשבילו, מתר בכדי שיגיע מבעוד יום לאותה עיר. ואם אינו בעיר, ולא אחר במקומו אפלו בכדי שיגיע שם, אסור (וקשלא קצץ ולא קביע בי דאר במתא - לפי הרי"ף ורמב"ם אסור אפלו מיום ראשון. ולפי הרא"ש ור"ן אסור רק בערב שבת. אבל ברביעי וחמישי מתר. והשו"ע³⁸ פסק כהרי"ף. והרמ"א בשם ויש מתירין כתב כהרא"ש).

הפלגה בספינה לפני השבת (או"ח רמח)

(לח) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת. במה דברים אמורים? לדבר הרשות. אבל לדבר מצוה, מפליגין. ופוסק עמו לשבת, אף על פי שאינו שובת. ומהלך מעט, כגון מצר לצידון, מתר.

יש מפרשים משום אסור תחומין (רבנו חננאל). ולכך מתירין בים הגדול בספינה גדולה, לפי שהולכת למעלה מעשרה. **ויש מפרשים** משום ענג שבת (רי"ף), ולכך מתירין בנהרות המושכין. **ורשב"ם** פרש דבריתא כבית שמאי. ולבית הלל אפלו סמוך לחשכה מתר. **ור"י** אוסר בכל ענין (והר"ה כתב שהם מקומות ספנה, ונראה כמתנה לדחות השבת. ושלשה ימים קדם נקרא לפני שבת. ועל דרך זה התיר הרמב"ו הפלגה בספינה המנהגת על ידי גוים, שחלול השבת נעשה על ידם, ובעקר בשבילם. והשו"ע³⁹ פסק כהרי"ף וגם סבירא לה טעמו של הר"ה⁴⁰).

בסר ומלילות שרסקו מבעוד יום אם מתר לגמר משתחשף (או"ח רנב)

(י"ט ב') (לט) טוענין בקורות בית הבד ובית הגת מבעוד יום על הזיתים והענבים שנתרסקו, והיין והשמן היוצא מהם בשבת מתר. וכן בסר ומלילות שרסקו מבעוד יום, יגמור משתחשף. ודוקא שנדוכו היטב בערב שבת, ואין מחסרין אלא שחיקה. אבל אם לא נדוכו, אלא נתרסקו מעט, אסורין (לדעת הר"ן כל החלוק בין מחסרים דיכה

37. או"ח רמז, א.

38. או"ח רמז, א.

39. או"ח רמח, ב.

40. ולכן פסק (או"ח רמח, ד). שאסור לצאת בשיירא במדבר, ג' ימים קודם שבת, שבאים לידי חילול שבת מפני הסכנה.

למחסרים רק שחיקה, הוא אם מתר לגמור דיקתם בשבת. אבל לשותות מה שטענו מבעוד יום, מתר אפלו במחסרין דיקה. ולפי **תוספות**, במחסרין דיקה כלי עלמא לא פליגי שאסור לשותות. וכן פסקו **ספר התרומה, סמ"ג וסמ"ק. והשו"ע פסק כהר"ן**⁴¹.

שמן היוצא מבית הבד, ומחצלאות המיוחדות לבית הבד המקצות לכה, וכרכי דזוזי, ועז (העומדת) לחלבה, ורחל לגזתה, ותרנגלת לביצתה, ותמרי דעסקא, ותורא דרדיא (ומירי לענין יום טוב, שכן בשבת אסור לשחט ואינם ראויים לכלום), בכלהו קימא לן כרבי שמעון, דלית לה מקצה (כדעת בה"ג, רבנו חננאל, רש"י ורבנו תם, שהלכה גם ביום טוב כרבי שמעון. ודעת השאלתות, הר"ף והרמב"ם, שביום טוב אסור מקצה, וקמור משבת. ואף שבשבת פוסקים כרבי שמעון דלית לה מקצה, ביום טוב הלכה כרבי יהודה דאית לה מקצה. והשו"ע⁴² פסק כהר"ף והרמב"ם. והרמ"א בשם ויש מתירין כתב ככה"ג ורבנו תם).

צלית בשר בצל וביצה והכנת פת מבעוד יום כדי שיגמרו בשבת (או"ח רנד)

(י"ט ב') (מ) אין צולין בשר בצל וביצה, אלא כדי שיצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי (להר"ף וסיעתו, שאסרו להשהות תבשיל שהגיע רק למאכל בן דרוסאי, מירי קשהם עצמם מנחים על האש דכיון שהגיעו למאכל בן דרוסאי אם יחטה בגחלים יחרף אותם. ולרש"י וסיעתו, מירי אפלו סמוך לאש). ואין נותנין הפת לתנור עם חשכה, ולא חררה על גבי גחלים, אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום.

הכנת האש קדם הכנסת שבת (או"ח רנה)

(כ' א') (מא) אין עושין מדורה מעצים סמוך לחשכה, אלא כדי שיצית בו האור בענין שתהא השלהבת עולה מאליה. ואם הוא עץ יחיד, צריך לאחז האור ברב עביו וברב הקפו. ובפחמים כל שהוא (כן דעת רבנו ירחם. ומהרמב"ם משמע שגם בפחמים צריך להאחז ברבו. והשו"ע⁴³ בשם יש אומרים כתב כרבנו ירחם).

ומדורה של זפת וגפרית ורבב וגבינה וקש וגבבה, אין צריכין רב. וכן אגדה של קנים שאגדו, וכן הגרעינים שנתנן בחותלות. לא אגד הקנים ולא נתן הגרעינין בחותלות, צריכין רב (כגרסת הרא"ש. ולגרסת הר"ף ורמב"ם, להפה; אגדס צריכים רב. לא אגדס, אין צריכים רב. והשו"ע⁴⁴ סתם כהרמב"ם. ובשם ויש אומרים כתב כהרא"ש).

41. ע"פ ביאור הגר"א (או"ח רנה).

42. או"ח תצה, ד. וראה בהרחבה ב"נתיבי הלכה", סוף מסכת ביצה.

43. או"ח רנה, ב.

44. או"ח רנה, ג.